

Antygone Sofoklesa

**TRAGEDIA
WZORCOWA**

Mit tebański o przeklętym rodzie Labdakidów– źródłem *Antygony* Sofoklesa

- Labdakos – założyciel rodu, władca Teb
- Lajos, syn Labdakosa, wypędzony z królestwa, uwiódł syna przyjaciela, u którego się schronił;
- Lajos władcą Teb i mężem Jokasty
- Brak potomstwa z powodu przepowiedni, że syn zabije ojca i ożeni się z własną matką;
- Podstęp Jokasty i narodziny Edypa;
- Porzucenie dziecka przez służbę w górach i przekucie mu stóp;
- Znalezienie Edypa przez pasterza i oddanie na wychowanie władcom Koryntu – Merope i Polybosowi;
- Wyprawa Edypa do wyroczni delfickiej i poznanie prawdy o przepowiedni;
- Ucieczka z Koryntu przed przeznaczeniem i zabicie w drodze człowieka – podróżnika;
- Przybycie do Teb i rozwiązanie zagadki Sfinksa;
- Małżeństwo z Jokastą;
- Klęski spadające na Teby z powodu przebywania w mieście zabójcy Lajosa;
- Śledztwo Edypa i odkrycie prawdy o sobie – zabił ojca Lajosa i ożenił się z własną matką;
- Samobójstwo Jokasty o samookaleczenie Edypa oraz udanie się na wygnanie;
- Dzieci: Antygona, Ismena, Polinejkes i Eteokles;
- Bratobójcza walka synów o władzę
- Śmierć Eteoklesa jako obrońcy ojczyzny, a Polinika jako zdrajcy.

Kompozycja tragedii greckiej na przykładzie „Antyfony”

Kompozycja tragedii greckiej – budowa akcji (budowa wewnętrzna)	Przebieg akcji w <i>Antyfonie</i>
1. Prolog – ekspozycja, czyli przedstawienie sytuacji i bohaterów	- rozmowa sióstr – Antyfony z Ismeną, Antyfony informuje Ismenę o rozkazie Kreona, który zakazał grzebania ciała ich brata Polinejkesa (zginął w bratobójczej walce z Eteoklesem pochowanym z honorami)
2. Zawiązanie akcji – pojawienie się konfliktu tragicznego.	- decyzja Antyfony o pogrzebaniu zwłok brata wbrew zakazowi Kreona i wbrew sprzeciwowi Ismeny, posłusznej woli władcy.
3. Rozwinięcie akcji – narastanie konfliktu tragicznego, komplikowanie się sytuacji bohaterów.	-mowa tronowa Kreona do Tebańczyków, uzasadniająca jego rozkaz; -nakaz, by strażnicy czuwali nad wykonaniem rozkazu Kreona; - relacja strażnika o tajemniczym pogrzebaniu zwłok Polinika; - podejrzewanie strażników o przekupstwo; - schwytanie Antyfony i postawienie jej przed Kreonem; - wymiana racji i skazanie Antyfony na śmierć; - pragnienie Ismeny, by współcierpieć z siostrą, odrzucone z powodu pozornego, tylko słownego, wsparcia; - przekonywanie Kreona przez Hajmona (syna), że nie ma racji: lud jest przeciw niemu, emocje mogą go zgubić.
4. Punkt kulminacyjny – największe napięcie i skomplikowanie akcji.	- Antyfony idąca na śmierć i śpiewająca pieśń.
5. Perypetia - zdarzenie zmieniające bieg akcji, nagły zwrot akcji.	-rozmowa Tyrezjasza z Kreonem – groźba śmierci syna i wskazanie na prawa boskie; - odwołanie rozkazu przez Kreona.
6. Rozwiązanie akcji - katastrofa	-śmierć Antyfony, Hajmona i Eurydyki; - klęska Kreona

Budowa zewnętrzna tragedii greckiej

- ⦿ Prolog – wstęp
- ⦿ Parodos – pierwsza pieśń chóru
- ⦿ 5 przeplatających się epejsodiów i stasimonów:

Epejsodion – wystąpienie aktorów, epizod

Stasimon – wystąpienie chóru – pieśń

- ⦿ Exodos – ostatnia pieśń chóru

Inne cechy i zasady tragedii greckiej

Cechy klasycznego dramatu antycznego

- Zasada trzech jedności:
  - przebieg wypadków musiał być ograniczony do jednego miejsca;
  - jedność czasu – akcja nie mogła przekraczać doby, a wydarzenia rozgrywały się w czasie rzeczywistym (upływ czasu na scenie i na widowni był taki sam);
  - jedność akcji – utwór był jednowątkowy.
- Obecność chóru, który komentował i oceniał zachowania bohaterów, wprowadzał aktorów na scenę.
- Brak scen zbiorowych – na scenie mogło występować maksymalnie trzech aktorów (o scenach zbiorowych opowiadali aktor lub chór).
- Podział utworu na epejsodiony (sceny dialogowe) i stasimony (pieśni chóru).
- Zasada *decorum* (stosowności) – w tragedii obowiązywał styl wysoki (podniosły, patetyczny), a bohaterami były wybitne jednostki pochodzące z wyższych sfer; w komedii stosowano styl niski (można było używać języka potocznego), a bohaterami czyniono często postacie z ludu.
- Zasada jedności estetycznej dzieła – nie łączono scen tragicznych z komicznymi.
- Zasada nieprzedstawiania krwawych scen: śmierci, pojedynków itp. (o tych zdarzeniach informowali goście).

Pojęcia związane z tragedią grecką

Katharsis (gr. κάθαρσις - *oczyszczenie*) – jedna z podstawowych cech tragedii starożytnej. Pojęcie utworzył i zdefiniował Arystoteles w VI rozdziale *Poetyki*. Uznał on, że celem sztuki jest wzbudzenie u widza uczuć litości i trwogi, aby przez to następnie oczyścić jego umysł z tych doznań

Mimesis – naśladowanie rzeczywistości w sztuce, w tym przypadku w tragedii.

Obejrzyj

- <https://scholaris.pl/resources/run/id/48358>
- <https://scholaris.pl/resources/run/id/48363>
- <https://scholaris.pl/resources/run/id/48361>